

DESHERETATS

Save the Children

ANNEX
COMUNITAT
VALENCIANA

Desigualtat infantil, igualtat d'oportunitats
i polítiques públiques

"Un xiquet pobre és aquell que no pot somiar."

Xiqueta, 9 anys. Vallecas, Madrid.

Coordinació

Ana Sastre
Almudena Escorial

Autores

Lucía Martínez

Foto portada

Mingo Venero

Gràfics i il·lustracions

Germán Gullón (VALBHY)

Art i maquetació

Óscar Naranjo Galván

FEBRER 2017

Edita:

Save the Children España

INTRODUCCIÓ

Durant els anys recents, i especialment arran de la crisi econòmica global de 2008, el debat sobre les implicacions de la creixent desigualtat socioeconòmica al món ha cobrat més força. Este debat s'ha vist reforçat per la confirmació que la desigualtat no només és indesitjable des d'una perspectiva ètica o moral, sinó també socioeconòmica. Els països en què la desigualtat ha augmentat també registren una major desacceleració econòmica i més inestabilitat social.¹ La desigualtat en la infància és especialment perjudicial no només per les seues conseqüències, sinó també perquè les xiquetes i els xiquets, en general, no tenen la capacitat de modificar les seues circumstàncies i moltes vegades estan subjectes a les decisions i les eleccions del seu entorn familiar. A més, a una societat més desigual la igualtat d'oportunitats és menor, de manera que la posició que els infants hi ocuparan dependrà sobretot del lloc que hi van ocupar els seus pares i mares: no només hi ha més pobresa, sinó que esta s'hereta en major manera. Una societat que pensa i treballa amb la mirada envers el futur, que es vullga autodefinir com a justa, no pot ignorar les necessitats dels seus infants.

Este document, annex de l'informe “**Desheretats**. Desigualtat infantil, igualtat d'oportunitats i polítiques públiques a Espanya”, explora la desigualtat que afecta la infància a la Comunitat Valenciana i s'endinsa en tres vessants concrets: la protecció social, l'habitatge i l'educació. Més informació a: savethechildren.es/desigualdad

Este annex l'ha elaborat Lucía Martínez prenent com a base una exploració prèvia de dades i polítiques duta a terme per l'empresa Ksnet.

¹ UNICEF (2012 B): *Child Poverty and Inequality, New Perspectives*. UNICEF.

LA DESIGUALTAT INFANTIL A LA COMUNITAT VALENCIANA

L'augment de la desigualtat a la Comunitat Valenciana és degut al fet que la població empobrida ha vist com els seus ingressos es reduïen de manera desproporcionada en relació amb la resta de la població. Encara que este fenomen a la Comunitat Valenciana ha sigut un poc més suau que a altres parts de l'Estat, entre 2008 i 2015 la renda del primer quintil² d'ingressos de xiquetes i xiquets va descendir en un 35%, mentre que a la resta dels quintils es reduïa en un 16%. Tant la pobresa com la desigualtat han augmentat especialment entre la infància.

La caiguda de la renda que ha patit el conjunt de l'Estat durant els anys de crisi econòmica (període 2008-2015) també ha sigut accentuada a la Comunitat Valenciana. De fet, tal com mostra el gràfic següent, la disminució del poder adquisitiu a les llars amb fills d'esta comunitat ha sigut desproporcionada en les famílies amb ingressos més baixos (reducció d'un 35% entre 2008 i 2015, en comparació d'un 16% per a la resta de la població infantil).

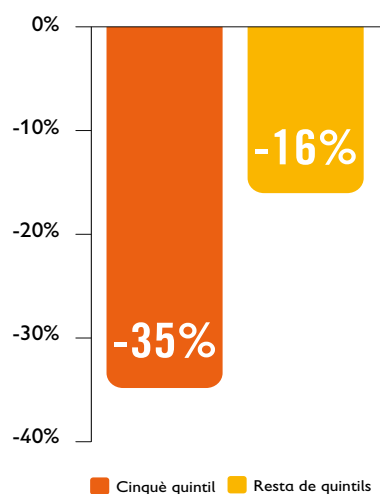
Si comparem el nivell de desigualtat, s'observa que entre el 2008 i el 2015 la desigualtat a Espanya va augmentar en un 7,1% (va assolir 37,2 punts), mentre que a la Comunitat Valenciana, que partia d'un nivell de desigualtat elevat, l'increment va ser un poc més moderat, i va passar de 32 a 33 punts en l'índex de Gini (un augment del 3%).³

La desigualtat en la infància de la Comunitat Valenciana va augmentar un 3% entre 2008 i 2015.

2 El quintil d'ingrés es calcula ordenant la població (d'una regió, país, etc.) des de l'individu més pobre fins al més adinerat, i després es dividix en cinc parts amb el mateix nombre d'individus; amb això, s'obtenen cinc quintils ordenats per ingressos, en què el primer quintil (o Q1, I quintil) representa la porció de la població més pobre, el segon quintil (Q2, II quintil), el nivell següent, i així successivament fins al cinquè quintil (Q5, V quintil), que representa la població més rica.

3 L'índex de Gini mesura fins a quin punt la distribució de l'ingrés entre individus o llars dins d'una economia s'allunya d'una distribució igualitària. Un índex de Gini de 0 representa la igualtat perfecta, mentre que un índex de 100 representa el màxim de desigualtat. Si està expressat en coeficient i no en índex, pren valors d'entre 0 i 1. En esta publicació, Gini s'expressa sempre en índex.

Caiguda en renda disponible d'infants, per diferents nivells d'ingrés (2008-2015)

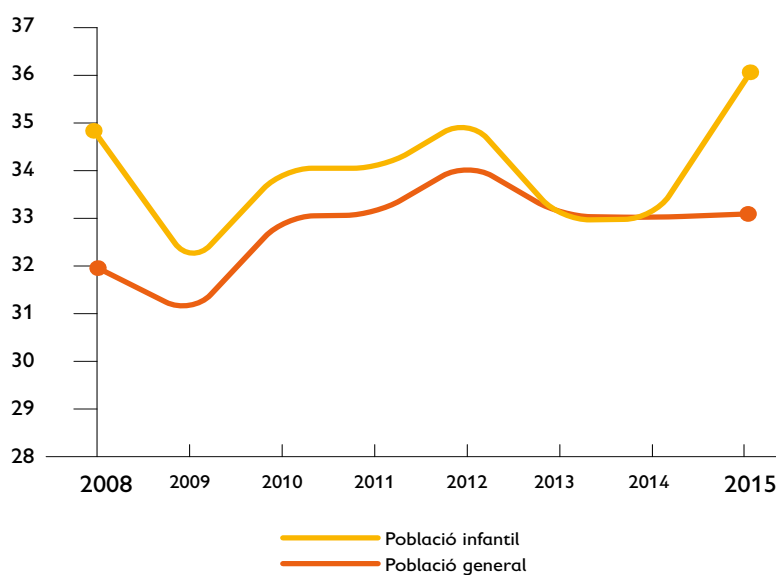

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

Este fet és degut al fet que la disminució de la renda de les llars valencianes (per a tots els quintils) s'ha produït de manera un poc més homogènia que a la resta de l'Estat. No obstant això, continua sent preocupant que aquells en pitjor situació hagen vist reduïda la seua renda en més del doble que tots els altres.

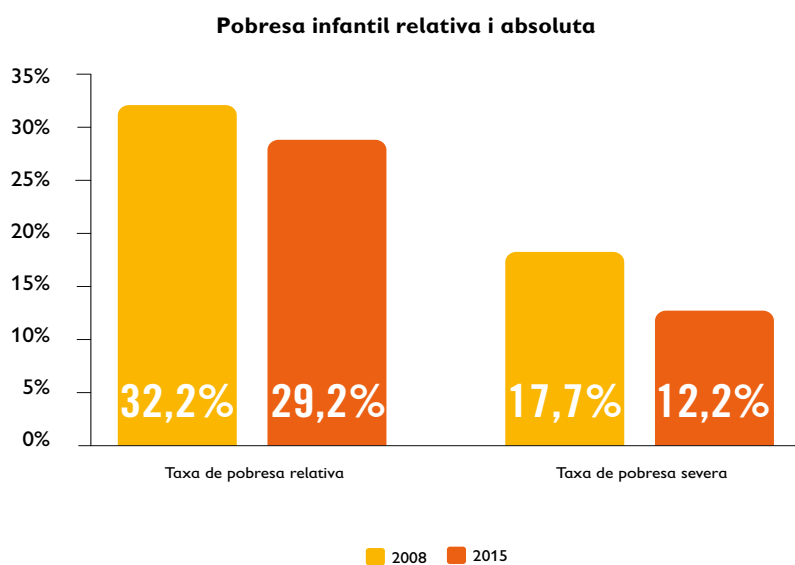
El nivell de desigualtat per renda entre menors d'edat valencians també ha augmentat en un 3% (ha arribat a assolir 36 punts) durant el mateix període. Tant en matèria de desigualtat com de pobresa, les xiquetes i els xiquets valencians ixen més malparats que altres franges d'edat.

Índex de Gini de renda equivalent disponible, 2008-2015

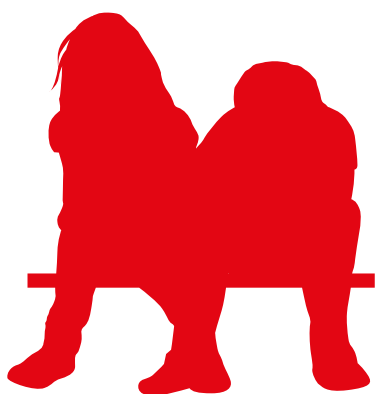

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

Quant a la pobresa, cal destacar que a la Comunitat Valenciana s'ha mantingut a nivells alts des del començament de la crisi, fent servir tant el 60% com el 40% de la mediana de la renda com a llindar de pobresa. En particular, per al llindar del 60% (pobresa relativa), la pobresa infantil se situa al voltant del 30%, i per al llindar del 40% (pobresa severa), la taxa es manté per damunt del 12%, i ha disminuït en 5,5 punts percentuals l'últim any.

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

REDUÏX LA PROTECCIÓ SOCIAL LA DESIGUALTAT INFANTIL A LA COMUNITAT VALENCIANA?

La desigualtat a la Comunitat Valenciana quasi no es veu reduïda per les transferències socials. Això és degut al caràcter contributiu de la majoria d'estes prestacions i a l'alta desocupació d'esta comunitat autònoma. Les prestacions a la llar, aquelles que s'haurien de dissenyar per a protegir les xiquetes i els xiquets, només arriben a un de cada deu infants.

La desigualtat i l'augment de la pobresa infantil des del començament de la crisi econòmica el 2008 són deguts, principalment, a la disminució o la pèrdua d'ingressos que han patit les famílies amb menys recursos, fet causat, en gran manera, per l'alta fragilitat del nostre mercat laboral, que tendix a destruir amb molta facilitat l'ocupació temporal (associada a les rendes més baixes).

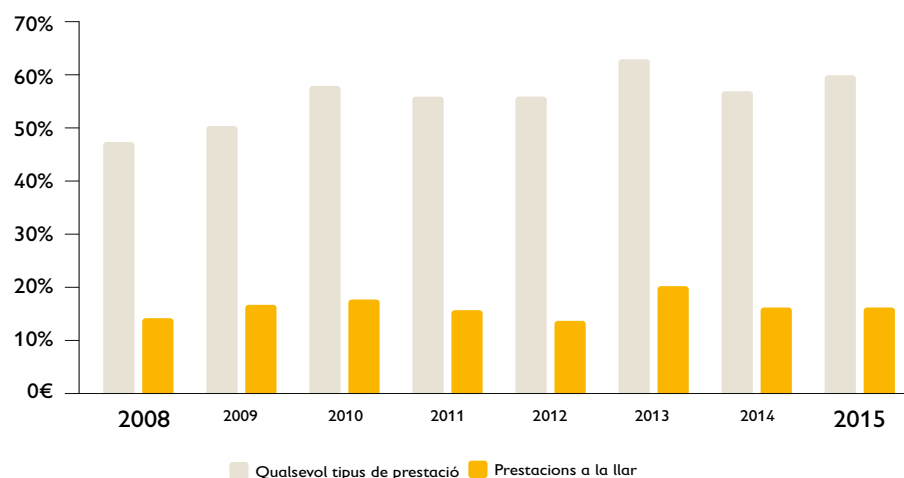
D'esta manera, el nostre sistema de protecció social, de tipus contributiu, deixa desprotegits els infants de famílies amb menys recursos (en situació de desocupació de llarga duració o ocupació inestable), ja que estos no disposen d'un sistema de protecció social sostenible que els protegisca independentment de la situació laboral de les seues famílies. Este problema s'accentua en comunitats autònomes com la valenciana, amb una taxa d'atur superior a la mitjana nacional.

En termes generals, sis de cada deu menors d'edat d'esta comunitat reben algun tipus de prestació social. Les prestacions generalment dirigides a la infància —que inclouen les ajudes a la família, l'habitatge i l'assistència social— són escasses, ja que només les han rebut (durant el període 2008-2015) un 10% dels menors d'edat.

La incidència de la desocupació de llarga duració (12 o més mesos) és superior entre els sustentadors principals de llars amb menors d'edat, el 17,3% en comparació del 6,6% en llars sense menors al seu si.⁴

⁴ Dada 2013. Font: EINSFOESSA 2013.

Percentage d'infants que reben alguna prestació a la Comunitat Valenciana

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

Les prestacions individuals –especialment la de desocupació o la de jubilació– són les que tenen més efecte en la disminució de la desigualtat i de la pobresa infantil. De fet, el seu impacte en la reducció de la desigualtat ha anat en augment durant els últims anys, i ha passat d'un 7% a un 18%. La prestació de tipus individual que més pes té en la reducció de la desigualtat infantil a la Comunitat Valenciana és la de desocupació. No obstant això, que una xiqueta o xiquet gaudisca d'esta prestació és circumstancial, i les dissenyades per a protegir la llar no tenen pràcticament cap impacte.

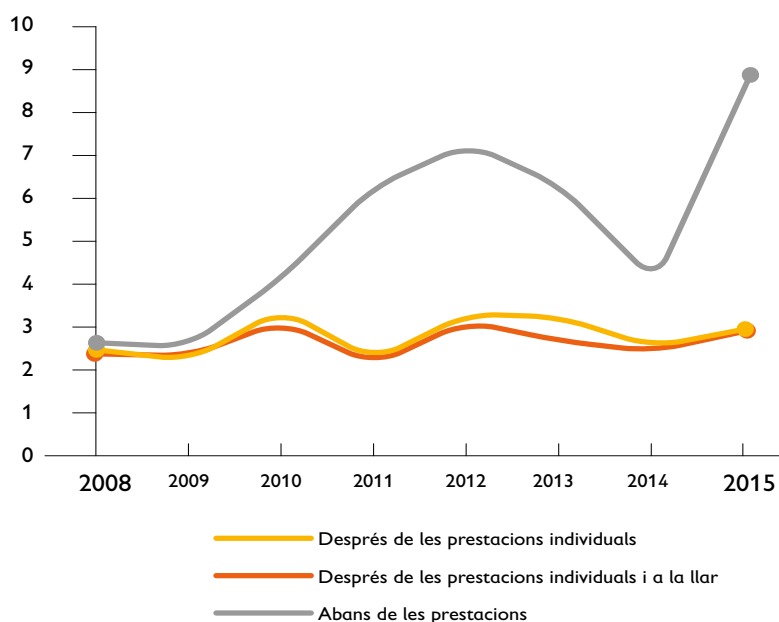
Gini abans i després de transferències en població menor de 18 anys

	Gini infància abans de transferències	Gini després de transferències individuals	Gini després de transferències a la llar
2008	37,8	35,5 (-2,3)	35,2 (-0,3)
2011	41,2	34,2 (-7)	34,2 (-0)
2015	42,6	36 (-6,6)	36 (-0)

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

S'observa, a més, com es veu al gràfic següent, que les prestacions individuals tenen més efecte en la reducció de la desigualtat entre la mediana i les famílies amb recursos més baixos en comparació de les prestacions a la llar.

Quantes vegades multiplica la renda de la infància la mediana del 10% més pobre

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

Quant a l'efecte de les prestacions individuals sobre la reducció de la pobresa severa i relativa, d'una manera similar a allò que ocorre amb la desigualtat i ateses les altes taxes de desocupació en esta comunitat autònoma, són aquestes les que tenen un major impacte. En el cas de la Comunitat Valenciana, les **prestacions a la llar** són especialment ineficaces en la disminució de la desigualtat i la pobresa infantil. Si analitzem les taules següents, podem concloure que hi ha hagut anys en què les prestacions a la llar i la família no han suposat cap reducció en la pobresa relativa i només una reducció mínima en la pobresa severa.

Evolució de la pobresa infantil relativa

	Pobresa abans de transferències	Pobresa després de transferències individuals	Pobresa després de transferències individuals i a la llar
2008	36,1%	31,2% (-4,9%)	31,2% (-0%)
2012	39,5%	32,7% (-6,8%)	31,2% (-1,5%)
2015	41%	30,3% (-10,7%)	29,2% (-1,1%)

Evolució de la pobresa infantil severa

	Pobresa abans de transferències	Pobresa després de transferències individuals	Pobresa després de transferències individuals i a la llar
2008	22,5%	18,2% (-4,3%)	17,7% (-0,5%)
2012	26,2%	17,2% (-9%)	16,2% (-1%)
2015	23,2%	13,5% (-9,7%)	12,2% (-1,3%)

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

La manca d'eficiència de les prestacions socials és un problema estructural que afecta el conjunt d'Espanya, ja que les diferències entre comunitats autònomes són xicotetes. No obstant això, hi ha altres models, com l'irlandès, que aconsegueixen disminuir la pobresa infantil i la desigualtat entre la ciutadania d'una manera més eficient. Este país ha disminuït en 27,3 punts percentuals el risc de pobresa infantil, mentre que Espanya ho ha fet només en 8,8 punts (segon país per davall, darrere únicament de Grècia, segons les dades d'Eurostat i les recollides a l'informe *Pobreza infantil y exclusión social en Europa* de Save the Children).⁵

LA INVERSIÓ EN INFÀNCIA A LA COMUNITAT VALENCIANA

Encara que en el context de la crisi i fins a 2013 la Comunitat Valenciana ha reduït en menys quantia tant el percentatge d'inversió total (-6,6%) com la inversió per xiquet (-11,9%)⁶ respecte a altres comunitats autònomes, és cert que ja partia d'una inversió baixa en polítiques d'infància.⁷ El 2013 invertia 3.493 euros per infant, i es posicionava així molt per davall de la mitjana estatal i del País Basc, que era la comunitat que més dedicava a esta partida (4.213 euros i 7.767 euros respectivament).

Així mateix, les últimes dades disponibles (pressupostos de la Generalitat Valenciana 2014-2015) sobre la despesa autonòmica⁸ per àrees, pertanyents a les conselleries d'Educació i Benestar Social (ara Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives, respectivament) mostren com les partides han augmentat en un 6,2% i un 19,1% respectivament. No obstant això, és difícil traçar l'impacte real que estes polítiques tenen sobre la situació de les xiquetes i els xiquets de la Comunitat Valenciana, ja que els pressupos-

⁵ Save the Children (2016), *Pobreza infantil y exclusión social en Europa*, disponible a <https://www.savethechildren.es/publicaciones/pobreza-infantil-y-exclusion-social-en-europa>

⁶ Perkins, M (2014), *La infancia en la Comunidad Valenciana*, UNICEF Comité Comunitat Valenciana, València, disponible a https://old.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/informe_infancia_comunidad_valenciana_2014.pdf

⁷ Atenent les àrees d'educació, salut, benestar social i prestacions socials.

⁸ Pressupostos 2014-2015 analitzats a l'informe *La infancia en la Comunidad Valenciana* publicat per UNICEF el desembre de 2016.

tos no s'han dissenyat de manera que siga possible conèixer la quantitat de recursos reals destinats a la infància.

Si passem de l'aspecte quantitatiu al qualitatiu, l'absència d'un pla o estratègia per a la infància a la Comunitat Valenciana entre 2010 i 2016, període transcorregut des que va expirar el II Pla integral de família i infància fins que es va posar en marxa la Direcció General de la Infància i l'Adolescència (depenent de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives), posa de manifest com la infància no ha estat al centre de les polítiques que ha dut a terme el Govern de la Generalitat els últims anys.

En esta nova etapa (2016), el **Pacte per la Infància**, promogut per organitzacions com Save the Children, UNICEF, Creu Roja o Càritas i ratificat per les Corts, situa la prevenció al centre, i es constituïx com a fulla de ruta sobre la qual desenvolupar i implementar les polítiques d'infància a la Comunitat Valenciana.⁹

D'altra banda, hi ha algunes prestacions que, encara que indirectament, han repercutit en el benestar dels infants de la Comunitat Valenciana:

- **La renda garantida ciutadana (RGC):** Prestació dirigida a aquelles persones que manquen de prou recursos per a mantindre un benestar personal i familiar adequat. Esta renda, considerada un dret subjectiu, es gestiona a través de la xarxa pública de servicis socials i té un caràcter universal. Els receptors, a més de complir amb una sèrie de requisits (entre els quals hi ha haver viscut a la Comunitat Valenciana com a mínim els dos últims anys), han de sol·licitar un pla d'inserció que els comprometa a promoure activament la seua inserció sociolaboral. Este pla d'inserció familiar, que es tramita a través dels ajuntaments, alentix la concessió de la prestació, de manera que des de mitjan 2016 ha passat a ser un requisit no obligatori quan les administracions locals no el concedisquen durant els dos primers mesos després d'haver sol·licitat la prestació.¹⁰ L'import màxim de la prestació és el 62% de l'indicador públic de renda d'efectes múltiples (IPREM), que per a este any 2017 suposa un total de 385 euros al mes. Esta quantitat augmentarà en funció del nombre de membres que componguen la unitat familiar (un 5% de l'IPREM per a un segon membre familiar i un 3% per al tercer membre i els següents). A més de ser clarament insuficient, la RGC no té en consideració les despeses extres que suposa l'existència de xiquetes i xiquets dins de la unitat familiar i augmenta l'import de la prestació únicament en funció del nombre de membres. Així mateix, tampoc preveu l'augment de la taxa de desocupació de llarga duració, ja que esta prestació només es podrà percebre durant 36 mesos consecutius, i els sol·licitants hauran d'esperar

⁹ Pacte per la Infància, promogut per diverses organitzacions socials, firmat per tots els grups del Parlament Valencià el 14 de juliol de 2016. Disponible a http://www.elsindic.com/documentos/599_pacto%20por%20la%20infancia.pdf

¹⁰ Decret Llei 5/2016, de 22 de juliol, del Consell, d'agilitació de la tramitació de la renda garantida ciutadana en vista de la situació d'emergència social. [2016/5928]

24 mesos més abans de tornar-la a sol·licitar. Esta prestació es dirigix a aquelles persones que estiguen empadronades a la Comunitat Valenciana (com a mínim 2 anys abans de la sol·licitud de la prestació), de manera que deixa fora de cobertura col·lectius socials especialment vulnerables, com ara els immigrants irregulars.

- **Ajudes d'emergència social:** Aquelles que originen despeses extraordinàries i que estan vinculades a necessitats bàsiques i urgents com les derivades de l'habitatge habitual, problemàtiques socials urgents i/o necessitats bàsiques familiars. Els destinataris d'estes prestacions, per a este any 2017, hauran de tindre una renda per càpita de la unitat familiar inferior a 6.390 euros anuals (100% de l'IPREM vigent), no disposar de prou ingressos per a afrontar les despeses relatives a la situació d'emergència i disposar d'un informe tècnic que justifique eixa mancança.¹¹ Estes ajudes, com que no suposen un dret subjectiu, depenen dels pressupostos de la Generalitat, de manera que la seua disponibilitat i quantia no queden garantides. A més, el procediment de sol·licitud és especialment confús a causa de la gran quantitat de documentació que s'exigix al sol·licitant.¹²

11 Decret Llei 5/2016, de 22 de juliol, del Consell, d'agilitació de la tramitació de la renda garantida ciutadana en vista de la situació d'emergència social [2016/5928], article 41.

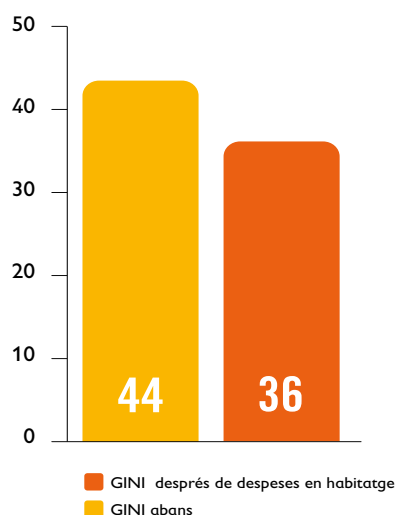
12 Orde 8/2015, de 29 de desembre, de la Vicepresidència i la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives, per la qual s'establixen les bases reguladores de la concessió de subvencions en matèria de servicis socials especialitzats de gent gran.

COM AFECTA LA CRISI D'HABITATGE LA DESIGUALTAT INFANTIL A LA COMUNITAT VALENCIANA?

Les despeses d'habitatge són de les més regressives a què han de fer front les famílies, i s'emporten una porció molt considerable de la renda familiar d'aquells que menys tenen: el 50% dels ingressos dels infants del 20% més pobre de la població es destina a pagar la casa i les despeses relacionades. A València, un de cada dos infants del primer quintil patix un sobrecàrrec de les despeses d'habitatge.

El gràfic que apareix a continuació mostra com la despesa en habitatge dins de la Comunitat Valenciana afecta de manera negativa la desigualtat i la pobresa infantil. L'augment significatiu (18%) de la desigualtat observat l'any 2015 és degut, tal com veurem més endavant, a l'especial repercussió que tenen estes despeses en les famílies amb menys ingressos.

Índex Gini en la infància abans i després de les despeses d'habitatge

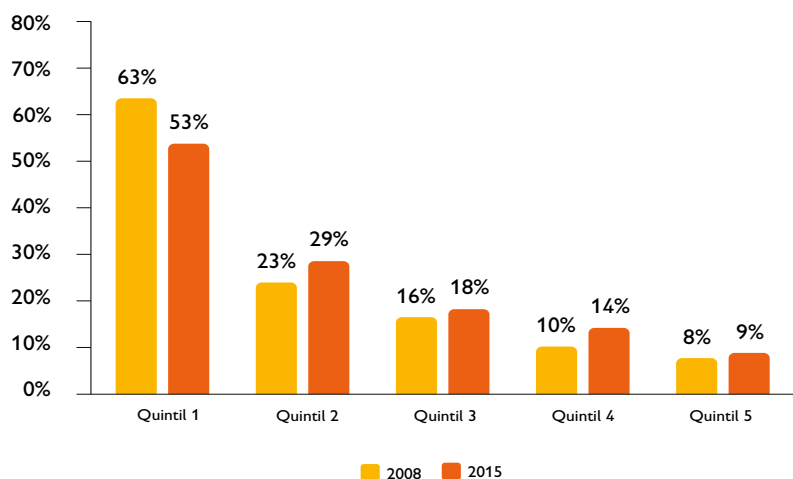

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

Segons mostren els gràfics que apareixen a continuació, les famílies amb menys ingressos (quintil 1) experimenten la major descompensació de despeses, i troben més dificultats per a fer front a la despesa d'habitatge.

ge, ja que esta reduïx en més d'un 50% la seua renda disponible. Si bé la tendència ha sigut descendent els set últims anys, la diferència entre els que més tenen i els que menys tenen continua sent molt accentuada.

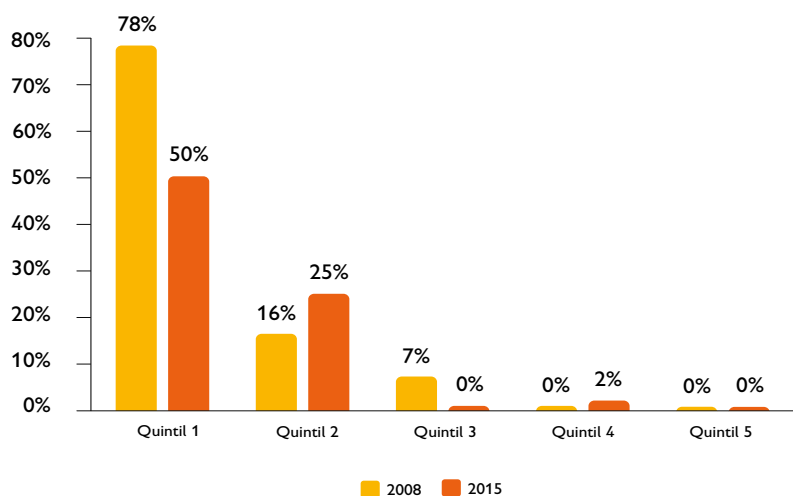
Càrrega de despeses d'habitatge sobre renda d'infants (València), per quintil, 2008-2015

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

Així mateix, el percentatge de despesa que les famílies dediquen a l'habitatge afecta directament la qualitat de vida de les xiquetes i els xiquets. En les situacions en què el percentatge de despesa supera el 40% de la renda (taxa de sobrecàrrega) familiar, els diners disponibles per a “tota la resta” es veu disminuït fins al punt que compromet el desenvolupament dels infants (a tots els nivells: físic, cognitiu i emocional). En el cas de la Comunitat Valenciana, són els infants de les famílies amb rendes més baixes els que disposen de menys recursos després d'haver sufragat les despeses en habitatge (taxa de sobrecàrrega del 50%).

Taxa de sobrecàrrega d'habitatge per quintil d'infants, 2015

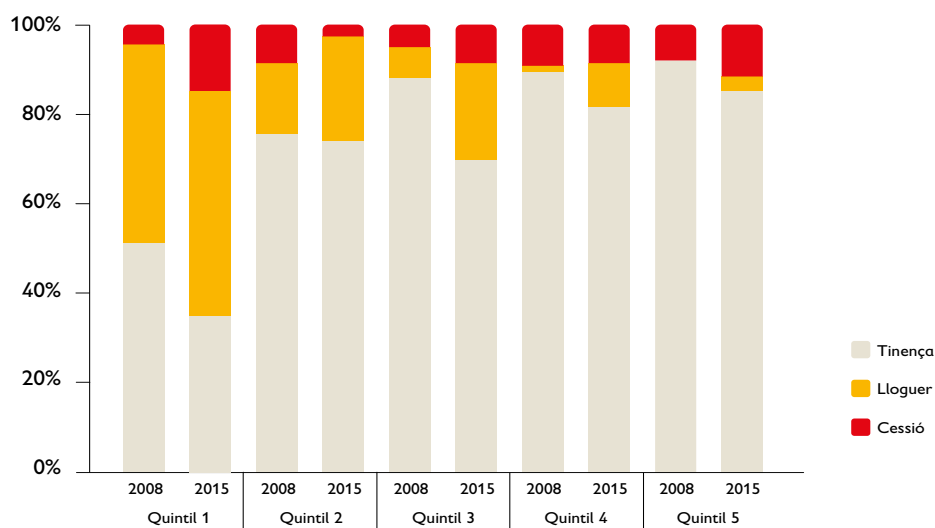
Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

Quan s'analitzen els tipus de despesa (la relativa a la hipoteca o al lloguer i les factures de consum bàsic de calefacció, llum i aigua) es veu com són els infants que pertanyen al grup de rendes més baixes els que en major percentatge afronten retards en el pagament de les dos despeses: lloguers/hipoteques i factures de consum (27% i 26% respectivament). Estos percentatges evidencien que el desenvolupament d'un alt percentatge de xiquetes i xiquets de la Comunitat Valenciana està certament compromés.

És important destacar que el model residencial d'Espanya està basat en la propietat de l'habitatge i no en el lloguer (tendència generalitzada als països més desenvolupats de la Unió Europea). A més, la Comunitat Valenciana i Andalusia¹³ són les comunitats que menys diferències mostren quant a la possessió d'habitatges (hipoteques) entre les llars per davall i per damunt de la mediana. Com s'observa al gràfic següent, prop del 50% de les llars amb la renda més baixa disposen d'un habitatge propi. Esta dada contrasta amb el percentatge que les comunitats autònomes de Catalunya i Madrid ofereixen per al mateix quintil (per davall del 30% i del 20% respectivament).

A la gran quantitat d'habitatges en propietat s'afegix, al mateix temps, un alt percentatge d'habitatges buits.¹⁴ L'excedent d'habitatges és conseqüència directa de la bombolla immobiliària que va tindre lloc entre la darrereria dels anys noranta i la primera dècada del 2000. Més tard, arrel de la crisi econòmica del 2008 i la conseqüent pèrdua d'ocupació de les rendes més baixes, moltes de les llars van veure impossible fer front als pagaments de les hipoteques.

Estructura de règim de tinença, per quintils d'ingressos d'infants (València), 2008-2015

Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta de condicions de vida. INE.

¹³ S'han tingut en compte les comunitats autònomes incloses en este estudi: Andalusia, Catalunya, Madrid, País Basc i Comunitat Valenciana.

¹⁴ Mig milió el 2011. Font: Cens de població i habitatge 2011. INE. Població i habitatges 2011.

En relació amb la sobrecàrrega de despeses en habitatge i amb el pes excessiu de la propietat en el mercat immobiliari (amb les enormes repercussions que el pagament d'hipoteca té en la butxaca de les famílies), la Generalitat ha posat en marxa una sèrie de polítiques dirigides a canviar d'un model tradicional a un altre basat en el lloguer i l'habitatge social. Val la pena destacar l'acord entre la Generalitat i el Ministeri de Foment per a l'execució del Pla estatal de foment del lloguer d'habitatges que pretén, a través d'ajudes al lloguer, de la rehabilitació d'edificis i de la concessió de subvencions, facilitar l'accés a l'habitatge de lloguer. No obstant això, el Pla proposat manté elevat el preu de venda de l'habitatge protegit, i també els criteris de valoració del preu de venda del sòl, i es consoliden uns criteris d'accés que dificulten l'obtenció d'ajudes tant per a la compra com per al lloguer d'habitatge.¹⁵

També hi ha ajudes dirigides a famílies i a persones vulnerables, com aquelles dissenyades per evitar talls de subministraments energètics, lloguers d'emergència i altres ajudes dirigides a cobrir el 40% de l'import del lloguer.

¹⁵ Font: CCOO.

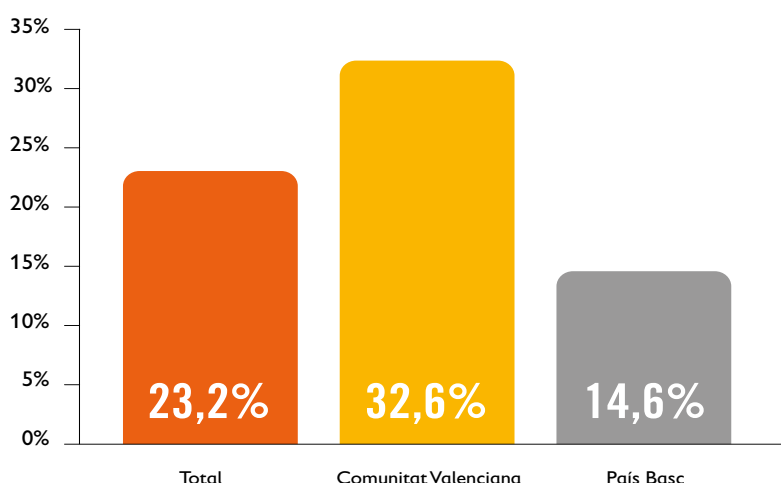
FINA A QUIN PUNT ÉA DESIGUAL EL SISTEMA EDUCATIU VALENCIÀ?¹⁶

Tot i el poder igualador de l'educació, el sistema educatiu valencià peca d'una sèrie de debilitats que impedisquen que aquells amb més dificultats puguem arribar al nivell dels seus companys; encara més, en algunes ocasions, siga per l'augment de la despesa de les llars o per la segregació, incrementa la desigualtat. El 2015, l'abandó escolar prematur es trobava en un 21,4%.

Les polítiques d'educació són ferramentes indispensables per a la reducció de la desigualtat i la pobresa infantil i, per tant, és summament interessant saber en quina mesura els governs autonòmics fan ús de les seues competències en esta matèria.

La valenciana és la tercera comunitat amb més percentatge de fracàs escolar (només per darrere de Ceuta i Melilla, que assolix el 32,6%, i està molt per damunt de la mitjana estatal i de comunitats com la basca, que es troba prop del 23%¹⁷ i el 14% respectivament. És especialment significativa la diferència entre el fracàs escolar entre xiquets (39,1%) i xiquetes (25,6%) de la Comunitat Valenciana (més de 14 punts percentuals). A més, esta comunitat també es troba entre les que major percentatge d'abandó educatiu prematur (AEP) tenen, amb un 21,4%, més del doble que al País Basc (9,7%).

Percentatge d'alumnat en situació de fracàs escolar
(curs 2013-2014 i 2012-2013)

Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

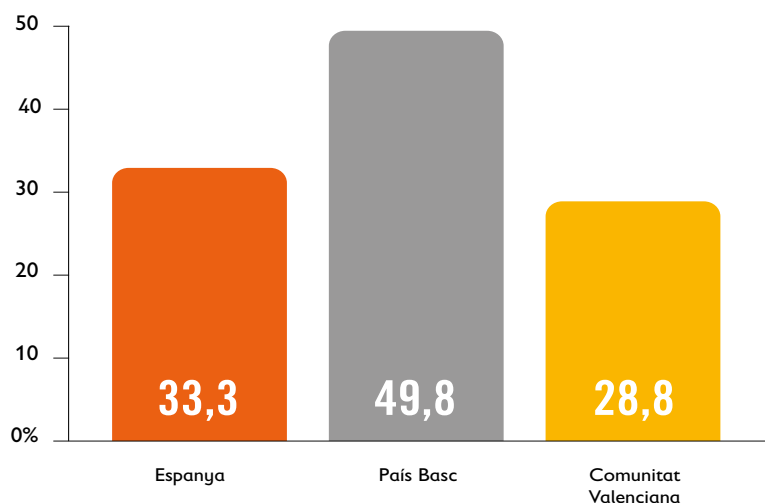
¹⁶ Save the Children (2016), *Necessita millorar: per un sistema educatiu que no deixe ningú enrere. Annex Comunitat Valenciana*. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/necesita_mejorar_vcatalunya_web.pdf

¹⁷ Dades del curs escolar 2013-2014. Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

A continuació, desgranarem el component d'inequitat de tres elements concrets del sistema educatiu de la Comunitat Valenciana que contribueixen a les inequitats en resultats ja descrites.

- **Educació 0-3:** És alarmant que la Comunitat Valenciana siga de les que menor percentatge d'escolarització té en infants de 0 a 2 anys. El percentatge de xiquets escolaritzats menors de 2 anys és només del 28,8%, (la qual cosa suposa una distància de quasi 20 punts percentuals respecte al País Basc i de 5 punts respecte a la mitjana espanyola, que se situa en un 33,3% només el 39,4% dels mateixos pertany al sistema públic). Diversos estudis han demostrat que l'escolarització de la infància en esta franja d'edat és la que més capacitat té de reduir desigualtats i és, no obstant això, de les que més s'ha vist perjudicada per les retallades en despesa educativa, a causa del seu caràcter no obligatori i del seu alt cost.¹⁸

Taxa d'escolarització educació 0-2 (Comunitat Valenciana), curs 2014-2015

Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

A la Comunitat Valenciana, la baixa escolarització dels més xicotets és deguda a l'escassetat d'oferta pública,¹⁹ l'elevat cost de l'escolarització (sí que hi ha bonificacions segons criteri de renda, però no cobrixen la totalitat de les quotes), la inequitat en els criteris d'admissió²⁰ (recentment regulats per l'article 27 del Decret 40/2016) i la manca d'un sistema de beques o de la previsió de gratuïtat. Així mateix, s'ha posat en marxa un sistema d'ajudes en funció de la renda familiar i un programa experimental dirigit

18 Bonal, X. i Tarabini, A. (2016), presentació "Els principis d'un sistema educatiu que no deixe ningú enrere", jornades "Pacto de estado por la educación, pacto de estado por la equidad educativa", Madrid.

19 Save the Children (2016), *Necessita millorar. Annex Comunitat Valenciana*.

20 Decret 40/2016, de 15 d'abril, del Consell, pel qual es regula l'admissió als centres docents públics i privats concertats que impartixen ensenyament d'educació infantil, educació primària, educació secundària obligatòria i batxillerat [2016/2552].

a estendre la gratuïtat de l'escolarització de 0 a 3 anys (regulat per l'Orde 27/2016²¹ i per la Resolució²² de 4 de juliol del mateix any). No obstant això, encara és prompte per avaluar estes iniciatives, i cal esperar fins que hagen tingut un període d'implementació més llarg.

- **Finançament insuficient:** La política de retallades de la Generalitat des del començament de la crisi econòmica va situar la Comunitat Valenciana com la quinta comunitat autònoma que menys gastava en educació (5.048 euros per alumne/a), molt lluny del País Basc, que invertia 9.143 euros per càpita, i de la mitjana estatal (5.431 euros per càpita).²³

D'altra banda, és important analitzar el sistema de beques i ajudes existent a la Comunitat Valenciana, ja que és una ferramenta indispensable de compensació que permet augmentar l'equitat entre els infants:²⁴

1. Programa Xarxa Llibres, que des del curs 2015/2016 ofereix una ajuda per a la compra de llibres i material escolar susceptibles de ser reutilitzats. L'Orde 26/2016, de 13 de juny, regula el programa de reutilització, reposició i renovació d'estos materials a través de la creació de bancs de llibres de text i material escolar als mateixos centres educatius, amb l'objectiu de garantir la plena gratuïtat d'estos materials. Segons les entrevistes que ha dut a terme Save the Children, el complicat procediment burocràtic per a l'adquisició d'estes ajudes i el fet d'haver d'abonar-les a la bestreta va suposar un inconvenient per a les famílies. A més, la inscripció al banc de llibres i material escolar era optativa, de manera que moltes xiquetes i xiquets no han arribat a beneficiar-se del sistema.
2. Des de 2016 (Resolució de 27 de juny), es convoca la concessió d'ajudes al menjador escolar als centres educatius no universitaris públics i privats concertats per al curs escolar 2016-2017. Fins ara no es coneix amb exactitud l'abast d'estes ajudes, encara que segons unes entrevistes realitzades per Save the Children el curs 2015/2016 eixe abast està sent bastant limitat.

21 Orde 27/2016, de 14 de juny, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual s'establixen les bases reguladores de les ajudes econòmiques destinades a l'escolarització a les escoles i centres d'educació infantil de primer cicle de la Comunitat Valenciana. [2016/4497]

22 Resolució, de 4 de juliol de 2016, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es convoquen les ajudes econòmiques destinades a l'escolarització a les escoles i centres d'educació infantil de primer cicle de la Comunitat Valenciana per al curs escolar 2016-2017. [2016/5276]

23 Dades 2012. Font: MECD.

24 Per a més informació, consulteu Save the Children (2016), *Necessita millorar. Annex Comunitat Valenciana*.

3. Les ajudes individuals per al servei de transport s'han vist, mitjançant la Resolució del 27 de juliol de 2016, augmentades en un 30% per al curs 2016/2017.
 4. Quant a les beques per a activitats extraescolars, no n'hi ha en l'àmbit autonòmic, encara que sí que s'oferixen en alguns municipis.²⁵
- **Segregació:** L'heterogeneïtat social dels centres escolars és un principi de política educativa fonamental des del punt de vista de l'equitat. La diversitat dins dels centres permet maximitzar l'"efecte pares", és a dir, la mescla entre alumnes de diferent nivell i perfil socioeconòmic i cultural, la qual cosa permet que el rendiment d'aquell amb més dificultats augmente.

A la Comunitat Valenciana hi ha concentració de l'alumnat segons l'estatus socioeconòmic i l'origen de les famílies en determinats centres, la qual cosa fomenta una perpetuació de les desigualtats existents entre infants. Les polítiques d'educació que s'han implementat els últims anys han exclòs determinats col·lectius vulnerables de moltes escoles tant públiques com concertades, i les polítiques dirigides a enfrontar esta situació han sigut insuficients.

Concretament, quant a les escoles concertades, el fet que algunes escoles concertades cobren taxes a l'escolarització (vinculades a conceptes com el material didàctic, extraescolars, etc.) fa que molts infants de menys renda tinguen més dificultats per a accedir a esta xarxa d'escolarització. Açò explica la concentració de l'alumnat estranger als centres d'educació pública.

Segons les dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, el curs 2014-2015, el 10,5% dels i les menors d'edat que cursen ensenyament del règim general a la Comunitat Valenciana era d'origen estranger. El 83,6% d'este alumnat cursava els estudis a l'escola pública. El 13% de l'alumnat de l'escola pública és d'origen estranger, mentre que en el cas de les concertades es reduïx al 4,5%. Dades similars constaten la concentració d'alumnat amb necessitats educatives especials a la xarxa pública i a uns centres més que a d'altres.²⁶

L'OCDE alerta que, sense cap control governamental, "proporcionar plena llibertat d'elecció d'escola als pares i mares pot donar com a resultat la segregació segons les seues capacitats i antecedents socioeconòmics i generar més desigualtats en els sistemes educatius".²⁷ Mesures com la creació de zones diferenciades d'escolarització poden anar encaminades a corregir este

²⁵ Ibidem.

²⁶ Vegeu-ne més a Save the Children (2016), *Necessita millorar. Annex Comunitat Valenciana*.

²⁷ OCDE (2012), *Equity and quality in education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*. París: OCDE

tipus de desigualtat infantil; sempre que les zones presenten heterogeneïtat social interna. La recent mesura promoguda pel Govern de la Comunitat Valenciana sobre això podria tindre un impacte positiu, tot i que encara és massa prompte per a avaluar-ho.

D'altra banda, cal destacar que, durant 2016, amb l'objectiu de fomentar la igualtat entre la societat valenciana, la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives ha elaborat el primer esborrany del Pla valencià d'inclusió i cohesió social. Les línies estratègiques que conformaran este pla se centren en la posada en marxa de polítiques que, entre altres propòsits, pretenen fomentar una educació inclusiva, equitativa i de qualitat, i amb una aposta clara per l'educació primerenca.²⁸

²⁸ Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives (2016), Esborrany del Pla valencià d'inclusió i cohesió social, València. Disponible a: http://www.agroambient.gva.es/documents/610754/163656125/PLAN+INCLUSI%C3%93N+BORRADOR_agosto_16-4.pdf/8f11cefe-12c2-476f-aa8b-009abeb443d8

PROPOSTES

PROTECCIÓ SOCIAL

- La Generalitat Valenciana ha de posar en marxa una Estratègia i Llei d'Infància que tinga com a base una avaluació real de la situació i les necessitats dels infants d'esta comunitat mitjançant indicadors i metes avaluable. Esta Estratègia i Llei han de tindre com a principi rector l'interés superior del menor i disposar, en el seu disseny, de la participació de les xiquetes i els xiquets valencians.
- Cal augmentar la inversió en protecció social a la infància i la família, apostant pel component no contributiu. Els pressupostos destinats per la Generalitat a estes i altres polítiques d'infància han de ser fàcils d'identificar i avaluar.
- Les polítiques d'ocupació han de tindre un enfocament d'infància i donar prioritat, en el seu disseny i en la destinació de recursos, a aquelles famílies amb fills, mitjançant la posada en pràctica d'itineraris personalitzats per als pares i les mares que es troben en situació de desocupació de llarga duració i per als caps de famílies monomarentals.

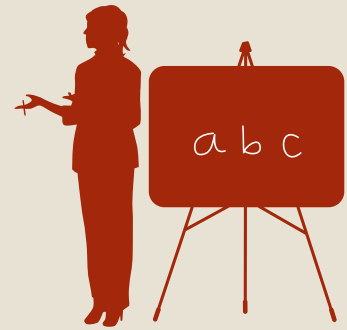
HABITATGE

- Avaluar les necessitats dels infants de la Comunitat Valenciana en termes d'habitatge. Esta avaluació, realitzada amb perspectiva d'equitat, ha de ser el punt de partida del desenvolupament per part de la Generalitat Valenciana d'un **Pla d'habitatge** que tinga, entre altres característiques:
 - La prioritització de polítiques destinades a evitar la taxa de sobrecàrrega (definint-la tenint en compte que el lloguer i/o la hipoteca i les factures habitacionals superen el 40% dels ingressos de la unitat familiar) entre les llars més vulnerables amb menors a càrrec.
 - El desenvolupament de polítiques de rehabilitació i condicionament dels habitatges que ho requerisquen per qüestions de salubritat i/o seguretat. Estes polítiques han d'incloure l'establiment d'alternatives habitacionals quan la gravetat de la situació ho requerisca.

- La previsió, alhora, d'una avaluació del mateix Pla per a identificar-ne l'impacte real en la situació de la infància més vulnerable.

EDUCACIÓ

- Augmentar la despesa pública de la Comunitat en educació de manera progressiva i sostinguda. Garantir que part d'esta despesa assegure que els infants més necessitats tinguen coberts els costos de transport, menjador, material escolar o classes extraescolars i que hi haja un augment de les beques i ajudes basades en criteris d'equitat. Per a garantir que la política actual de beques i ajudes de la Generalitat Valenciana tinga l'impacte desitjat, cal fer-ne una avaluació en tots els seus vessants (Xarxa Llibres, beques menjador...).
- **Educació 0-3:** Augmentar el nombre de places assequibles públiques d'educació de 0 a 3 anys per a garantir que no hi haja demanda no coberta. Promoure que siguen ocupades pels col·lectius socials més vulnerables i actualment menys representats, reduint els costos, modificant criteris d'accés inequitatius i realitzant campanyes de sensibilització quan siga necessari. Avaluat les polítiques desenvolupades en este sentit fins ara per la Generalitat Valenciana.
- **Definir un pla de lluita contra la segregació escolar** que impedisca la segregació entre escoles mitjançant mesures normatives i polítiques com ara l'escolarització equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives específiques, les ràtios alumnat-aula, la zonificació escolar, la lluita contra el frau en els processos de preinscripció o les mesures d'obertura o tancament d'aules i escoles. Cal desenvolupar projectes específics per a les "escoles-gueto" d'acord amb les seues necessitats i dificultats. Estes polítiques les haurà de revisar i controlar una Inspecció Educativa reforçada.

SAVETHECHILDREN.ES

Save the Children